

Гратэск ~ А Готыка Эпачны

ад Дж. Э. Грэйвена

Раздзел XV

~«Атрымаць»

— Уставай, зараз жа! — усклкнула прачка, нахлынувшись над Лазаром тыцнувши пальцам яму ў бок. — Устань, кажу я, гаспадар Лазар! — Лазар прачнуўся, уздыхнуўшы, схапавшыся за живот мжвол схапавшы сваю руку. Яна вызвала ла руку адлаяла яго: — Глядз на сябе — забрудзіў сваю новую кашулю нават перад аўдыенцыяй у майго Госпада!

Лазар сеў прама зрунуў на свой заплямлены вонь живот. Ён адразу ж схапавшыся за галаву, скрывавшыся ўпаў назад на ложкак. «Божа мой, усё круццца па крузе». — О, не, не трэба, — рыкнула прачка. — Дайце мне гэтую кашулю! Маё сэрца хутка прыйдзе. А цяпер уставайце адтуль!

Лазар застогнаў з цяжкасцю ўстаў на ногі, перш чым цяжка абAPERца ся на сцяну. Ён насцярожана азрунуўся, быццам хацеў зноў убачыць пакой. Потым працёр вочы сцснуў пераносся, заўважыўшы пра сябе, што брат Адз но н кол не ўгадваў яму пра злы бок вна.

— Цёсць добры бок у любой зле? — скардзлася жанчына, адштурхнуўшы Лазара ад сцяны падвёўшы яго да стала за кашулю. — Лятучы чалавек цне, вы ўсе аднолькавыя — кожны з вас. — Яна развярнула яго спынула.

месца. «Мужчыны: ачысцце х, дайце м п ць зноў ачысцце х», — прабурчала яна, расшпальваючы яго блузку. Лазар зноў скрыў ўсяпацягнуўся да яго галавы, калыяна ляпнула яго па руцэ. «Супакойся, часу мала».

Ён уздыхнуў адварнуўся, каб агледзець пустую сталёную ку, адзны свежы кандэлябр цяпер пераўтвораны пакой; заўважыў, што вакол яго не было ні кроплёжы, ні беспарадку, ні разлотага. Ён зрунуў у кут. «Дзе пацук?»

«Пацук; як пацук?»

— Ён ляжаў проста там, у куце пакоя, — прапанаваў ён, паказваючы.

— Ты ўсё яшчэ п'яны, — яна фыркнула пакруцэла галавой.

"Што, з ежай?"

— Яго забраласення ранцай, пакуль ты храп, — заявіла яна, выцягваючы яго руку з кашулі.

— А ты ўпусціў палову ежы малага Госпада на падлогу. Табе паводна быць сорамна за тое, што ты так сябе паводзіш пасля таго добразычлівага прыёму, як мёнцябе аказаў.

«Гэта было з-за вана. Я, здавалася, не мог стаяць. Я не ведаў, што...»

Яна перапынла яго, прапаведуючы: «Я чула шмат падобнай лухты раней — гэта вана ванаватае вано, але не твая». Яна зняла з яго блузку, расшпальла яе павярнула кашулю навокал, каб агледзець яе фялетаваы стан.

Лазар паправіўкрылы пачухаў галаву. — Вы кажаце, лорд д'Альскур, што ёндзе?

— Ізусма адразу, — рыкнула яна, павярнуўшыся адышоўшы ад яго. — Гэта паводна было здарыцца з таго часу; аднак, калён даведаўся пра ваш ганебны стан, ёндаў вам шчодры час, каб вы сабраліся з думкамі — большую частку дня ўжо правёў. — Яна нахмурылася, перакнула кашулю цераз рукукрыкнула яму ў адказ: — Не часта госьць прымушае сябе так доўга чакаць. Вы магліб прынэцца перад мменш ванавацце вано, чым, на вашу думку, яно заслугоўвае. Прачка пастукала ў дзверы выслэннула.

Калы Лазар абышоў столсеў на лаўку, дзверы зноў адчыніліся. Трое буйных вартаўнакоў увайшлі ў пакойвыстраляліся ля сцяны. Пасля гэтага цёмнавалосы тонкабароды малады чалавек прарваўся праз дзверырэзкаспыніўся, яго светла-зялёныя вочы адразу ж упалі на Лазара. Яго твар мог бы выглядаць... амаль хлапачырэзка кантраставаў з астатнім яго тварам; ён быў высок, добра складзены меў целасклад абветранага салдата. Ён расшпальў плашч накуў яго на руку гвардзейца. Затым паправіў двухбортную камзэльку, усмхнуўся павольна падышоў да Лазара. «Лазар Гогу, я разумю?» Ён кўнуў. «Я лорд Серыс Д'Альскур, граф дэ Лангене, старэйшы ў гэтых землях». Ён абышоў стол насупраць Лазара. «Я чакаў гэтага моманту разам з вамі». Ён сцэнуў свае

рук, гледзячы на голы торс Лазара з в давожным задавальненнем, кажучы: «Нарэшце мы сустрэліся».

Лазар з павагай адказаў глыбока м працяглым паклонам. «Госпадзе, гэта гонар для мяне».

— Сапраўды, уставайце, не трэба, — радасна настойваў ён.

Лазар устаў заўважыў дваран на, як набл жаўся да яго. Ён пачуў бразгат манет пад адзеннем мужчыны. І ўбачыў, як яго кам зэлька на мгненне рассунулася, адкрываючы дзяржак к нжала.

Д'Альс кур уздыхнуў пакруц ў галавой, дадаўшы: «Я пав нен прынесц свае глыбок я прабачэнн за...» жорсткае абыходжанне, якому вы падвергліся падчас майго знаходжання пад вартай. Я даў строг я загады, каб Н якай бяды вам не здарылася. Мае людз был адважныя — некаторыя з х заг нул, абараняючы вас. Кал б я прабачыў так бунт, я б паслаў значна больш людзей.

Лазар апусц ў поз рк.

Д'Альс кур уздыхнуў, паляпаў па сталe ўсм хнуўся. — Але ж вы тут, слава Богу. І цяпер, кал вы ў бяспецы, магу запэўн ць вас, што мае войск боская ўлада Святога Прастола, асабл ва гэтай прав нцы, да вашых паслуг, кал яны вам спатрэбяцца. — Ён к ўнуў. — Значыць, я спадзяюся, што вам усё спадабалася, так — ваша адзенне, банкет — в но?

— Сапраўды, — настойваў Лазар, — я н кол не бачыў стольк ежы на так м вял к м сталe — ц такога вытанчанага ўбрання. Даруйце мне, што я разл ў в но, Госпадзе; я страц ў раўнавагу. Гэта было вельм нечакана.

Лорд адпусц ў яго, махнуўшы рукой супако ўшы: «Цалкам чакана, ул чваючы ўсё, што ты перажыў апошн м часам. Гэта была занадта яркая блузка, каб схваць пляму». Ён пстрыкнуў пальцам. «Ах! Будзь упэўнены, мая служанка прынясе новую, пакуль мы гаворым. Нам трэба значна цяжнейшы адценне — нават глыбок, як змярканне». Ён уздыхнуў ўсм хнуўся. «А пакольк ты цяпер пам ж блузкам напалову голы, магчыма, ты пакажаш мне найбольш цудоўныя частк сябе — асабл ва свае крылы, кал хочаш?» Ён жэстам паказаў яму павярнуцца. «Разгарн х для мяне».

Лазар паслухаўся, на мгненне расправ ў перад сабой поўны агляд, перш чым павярнуўся ўбачыў жорстк я поз рк салдат зеленаваты бляск у вачах д'Альс кура. Мужчына пляснуў у далон прыклаў пераплеценыя пальцы да падбародка. «Абсалютна неверагодна; як я ў цябе вял зныя крылы, Лазар. Ты сапраўды цудоўны». Ён жэстам паказаў на лайк сам падыходз ў да х. «А цяпер, кал ласка, сядайце».

Кал Лазар сеў за стол, мужчына нах л ўся да яго, шырока раскрыў рот тольк прамов ў: «А-а-а».

Лазар падпарадкаваўся грубаму жэсту, шырока раскрыўшы рот для д'Альс кура.

Лорд усмхнуўся пляснуў далонню па стале. «А як я ў цябе вял к я зубы, сапраўды цудоўныя!» Ён схапўся за мочку вуха, нахлўся паглядзеў на вуха Лазара. «І востры слых у цябе, напэўна, так?»

— Так, мой пане, — прызнаўся Лазар, адчуваючы некаторую няёмкасць ад цкавасц, якая праяўлялася да яго. Яго не надта мужныя рысы твару. Ён адкашляўся. «Калі вам будзе прыемна, магчыма, вы падзяліцеся прычынай, па якой вы мяне выклікалі?»

— Так я зраблю, — заявіў Д'Альскур, адкунушы сваё задавальненне больш стрыманай манерай. — Я паклікаў вас у надзею, што вы зможаце дапамагчы мне з адной задачай — справай, якая цалкам адпавядае вашым здольнасцям для такога адоранага чалавека, як вы.

«Што гэта за задача?»

Шляхціц уздыхнуў зірнуў на стол, коратка падумаўшы, перш чым пастукаць пальцам па стале. — Можна, вяртаючы пачатку, так?

— Калі б вы хацелі падзяліцца, — адказаў Лазар з усмешкай к ўжом галавы.

— Добра, тады. Маім старэйшым братам быў лорд Жыльдар Д'Альскур, былы граф дэ Лангене. Яго замак знаходзіцца за шматльё на захад адсюль; аднак з таго часу ён памёр — звыпарэнняў — шмат гадоў таму. Яго жонка памерла неўзабаве пасля гэтага падчас родаў, не пакунушы спадчыны ка — выжыло толькі немаўля. Жыльдар прадбачыў гэтую магчымасць, сярод іншых няшчасцяў, ужо падрыхтаваўшы канчатковае... завяшчанне, законнае абавязковае, для вырашэння менавіта такой сітуацыі. У мяне пастанавіў наступнае: калі ў яго будзе дзіця, якое не зможа крэваць сваёй маёмасцю, то я павінен узяць на сябе пасаду губернатара да таго часу, пакуль дзіця не стане цалкам дзеяздольным. Больш за тое, ён запісаў наступнае: калі дзіця — дзяўчынка, то я павінен давесці яе да паўналецця выдаць замуж за адпаведнага саноўніка, перш чым перадаць яго маёмасць ма абодвум. Як абвешчана прысягай зарэгістраваным лордам законам, я абавязаны выконваць яго ўказ, пасля чаго пасля маёй смерці дзяўчынка атрымае ў спадчыну ўсю яго маёмасць — замужам ця не. Дзяўчына — мая пляменніца, Эндора Д'Альскур, ледзь дасягнула ўзросту, каб адрознівацца запал ад розуму, дабро ад зла. Як высветлілася, яна з таго часу страціла маю ласку стала распуснай прагнай ведзьмай, абсурдна патрабуючы, каб усе былыя землі майго бацькі былі аддадзены ёй — Гларда, мае. Сваім трым хатрасцям яна заручылася з лордам Фрэдэрыкам Гугонам, графам дэ Бурбанезам — нават свення была б лепшым жанчым, чым Гугон, П'яны Мяснік. Тым не менш, яна пераканала Гугона аспрэчыць апошні прысуд майго брата, ён... падаў петыцыю ў каралеўскі суд, нават калі распачаў кампанію рабаванняў, забіваючы маіх людзей, як я апрацоўваў паліцыю Гларда. У выніку каралеўскі магстрат выклікаў архібіскупа кафедры для перамоваў. Царква заклікала яго выконваць перамір'е, пакуль пытанне не будзе вырашана. Тым не менш, Гугон з тых часоў парушыў перамір'е. аблажыў замак Гларда, не шкадуючы жыццяў — нават дзяцей — нават

— дзец , — ускл кнуў д'Альс кур, стукнуўшы кулаком па стале.
Лазар уздрыгнуў.

Д'Альс кур расслаб ў кулак пацёр вочы двума пальцам . — Прабачце за маю абуральную паз цыю.
Ён глыбока ўздыхнуў далей распавёў пра сваю жонку пра лэдз д'Альс курт .
а яе трое маладых братоў был ў замку Г лдарда, кал Гугон аблажыў яго. Яго
людз заб л х спал л х парэштк разам з целам ма х салдат
сялян. Цяпер я пав нен верыць, што Эндора выказала спачуванн сказала, што яны не...
у замку, кал Гугон напаў. Аднак лэдз д'Альс курт яе браты прапал без
вестак ужо два тыдн .

Д'Альс кур рэзка ўстаў з-за стала, падышоў да сцяны, скрыжаваў рук абапёрся сп ной на
камень. Ён к ўнуў Лазару. «А нядаўна я атрымаў вестку пра зус м ншыя аднос ны пам ж
Эндорай Гугонам. Мой нфарматар сказаў мне, што Гугон трымае Эндору ў палоне асобна,
пакуль сп ць у ложку Г льдарда. З гэтага я магу тольк зразумець, што ён шкадуе яе
жыццё тольк таму, што я яшчэ не памёр. А кал я памру — а потым памрэ яна, — ён
паўстане, каб пратэставаць супраць майго канчатковага ўказу атрымаць поўнае валоданне
ўсёй прав нцыяй майго бацьк . Я ведаю яго план. Ён ужо пахвал ўся сва м людзям, што
нападзе на мой замак, не пак нуўшы н кога ў жывых, каб расказаць пра гэта».
П'яны Мясн к падымае супраць мяне сваё войска, пакуль я кажу.

Д'Альс кур падышоў да стала сеў, гледзячы прама на Лазара. «Вось тут ты можаш аказаваць
мне сур'ёзную паслугу. Сотн жыццяў — мужчын, жанчын дзяцей — ляцяць на тва х
крылах, Лазар. Як хрысц янск лётчык, я чакаю, што ты зроб ш усё магчымае , каб служыць
справядл васц праведнасц ў мя святога Бога».

Лазар уздрыгнуў сабраўся з с лам . Ён з цяжкасцю глынуў к ўнуў.

Д'Альцыкур звярнуўся да сва х вартавых: «Успомн це сваю клятву — паклял ся маўчаць;
н чога не кажыце пра гэтую хв л ну». Вартавыя к ўнул , д'Альцыкур зноў павярнуўся да
Лазара. Ён нах л ўся над сталом правёў пальцам па яго верхняй частцы, быццам
малюючы нябачную карту. «Пасля таго, як наступ ць ноч, мне трэба, каб вы паляцел ў замак
Г лдарда ўвайшл ў сярэдняе акно паўднёвай вежы, якое адкрываецца на в нтавыя
прыступк , што вядуць у верхн кал дор. Кал дор вядзе прама ў галоўныя пако
замка ». Злева — пакой Гугона ; справа — пакой Эндоры. Як вязень Гугона , дзверы Эндоры
зачыненыя звонку; вартавым у кал дор не дазваляецца знаходз ца.

Лазар адх л ўся пакруц ў галавой, цяжка ўздыхнуўшы.

Д'Альс кур супакойл ва махнуў рукой. — Не, не, не хвалюцца! Паслухайце мяне, н хто вас
не выяв ць! Гугон пастав ў сваю ўнутраную варту тольк ля падножжа лесв цы, яна не...

Чакайце ўваходу праз вышэйшае акно. Больш за тое, вы прыляцце з тылу замка, як ўзвышаецца над стромк м абрывама, аховы не патрабуецца. Яго войска ахоўвае пярэдняю бакавую частку замка; х позрк будзе ахопліваць тэрыторыю, а не неба. Вы зможаце ўлятаць вылятаць, не маючы на ўвазе ніякіх слоў пра вас. — Д'Альс кур адхліўся ад стала, раскрыў рукі Лазару ўсмехнуўся. — Бачыце? Гэта занадта простая задача для чалавека, як можа лятаць паўвечара без адпачынку. Гасподзь сапраўды дабраславіў мой народ тваёй нечаканай прысутнасцю, Лазар. За цябе яны будуць вечна ўдзячныя.

— Мой Госпадзе, — сказаў Лазар, адкашляўшыся, — магчыма, вы памылкова разумееце мае здольнасці. Я магу праляцець паўвечы без адпачынку; аднак я не магу несці яшчэ адну ноч падчас палёту — гэта па-за маіма магчымасцямі.

— Я не чакаю, што ты будзеш кагосьці кудысьці цягаць. — Д'Альс кур дастаў кніжаліўткнуў яго ў стол. — Ці гэта занадта цяжкі цяжар?

Лазар прыжмурыў вочы, гледзячы на кніжку з чорнай ручкай. — Значыць, ты не прасіў мяне выратаваць Эндору, я так разумею?

Ён узняў вочы ўбачыў, як д'Альс кур пакруціў галавой і сказаў: «Яна не твая, Лазар, каб ты яе ратаваў. Толькі маладзец Госпада Усемагутнага можа зрабіць такое». Ён нахліўся пастукаў пальцам па дзяржальні нажа. «Гэта ўсё, што табе трэба несці — ён лёгкі, як пяро, востры, як вока сокала. Бяры яго».

— Госпадзе мой, мне гэта не трэба, — запярэчыў Лазар.

— Не, нельга спадзявацца толькі на сабе. Гугон — вялікі чалавек. Цяпер ты возьмеш яе з сабой, нічога не пакінушы на волю выпадку. — Д'Альс кур паказаў пальцам на Лазара падмаргнуў. «Ён вялікі; але зноў жа, не хвалюся. Як кожны вечар, ён будзе п'яны будзе спаць адзін. Ён не працнецца ад цяжкіх крокаў. Таму будзь хуткім чыстым; пераканайся, што ён больш не дышае. Пакінь яму кніжалі, каб яго людзі знайшлі яго забітым маладым уласным лязом. Потым ты павінен пакінуць тое ж акно вежы ляцець назад да мяне. Я» буду чакаць вашага бяспечнага вяртання.

Лазар пакруціў галавой. «І ўсё ж, мой лорд, я бачыў вашу войска каля замка. Гэта было цудоўна». Як лорд Гугон можа перамагчы такую колькасць калі вы паставіце іх на абарону свайго замка? Магчыма, калі ты гэта зробіш, то кроў не праліецца.

Д'Альс кур пакруціў галавой. «Гэта было не маё войска, сабранае ля варот, а непакорлівыя непажаданы натоўп. Калі вестка разышлася па ўсёй правінцы, яны прыйшлі па цябе. Па праўдзе кажучы, мае верныя шэрагі значна скараціліся ў большасці сваёй застаюцца ў замку. І ў адрозненне ад мяне, Гугон вядзе значнае войска — магчыма, нават большае за той натоўп, які ты бачыў. Увогуле, у мяне мала абароны, калі ён ударыць. Вёска, што знаходзіцца за межамі замка, першай падзе. Як звычайна, ён пашкадуе

няма жыццяў».

Лазар аз рнуўся па стале, абдумваючы варыянты. «Тады, магчыма, ты зможаш адвесць сваю хвяскоўцаў салдат ад бяды — як гэта зрабуй Майсей са сваімі народамі; кроў не будзе ...»

— Не, Лазар, — умяшаўся ён, — я не Майсей, гэта не далёкая старажытная зямля. Я васал-слуга караля — проста лорд, — гэта мае землі мае жыхары. Нам няма куды ісці. Мы нарадзіліся на гэтай зямлі, мы апрацоўваем гэтую зямлю, нас пахавалі ў цен нашых продкаў — гэта наш дом. Калі я загадаю свайму народу пакінуць усё, што маторага, дазволю Гугону спаліць хвадзі апаганцы маглы хвадзі бацькоў, братоў сыноў, як я загнуў ад яго рук, то яны павернуцца супраць мяне — вясковец, салдат. І я не магу ісці за гэта зайздросць.

Ён глядзеў праз сцены, уважваючы, як яшчэ заставаўся яму выхад. «Госпадзе, калі ў вас так мала людзей, то чаму вам патрэбна такая ж колькасць зямлі, як тады, калі ў вас было шмат? Магчыма, вы маглі б заключыць з імі прабавушы яму частку зямлі, якая вам больш не патрэбна. І, магчыма, вы маглі б паслаць іх скупа, каб ён заключыў пагадненне вызваліў яго ад Эндоры. І ніякай крыві ...»

«Ніхто не можа гандлявацца з Гугонам. Ён прагне ўсё хвадзі зямель — маёй галавы — не задаволіцца ні чым меншым; ён неразумны. Больш за тое, ён скупіўся, пакінуўшы мне толькі крылатага чалавека кніжал».

«Уцёк? Чаму ўцёк Яго Эманэнцыя?»

Д'Альс кур перавёў дыханне крата ўсміхнуўся. Ён захацелі вочы, спляў пальцы растлумачыў амаль неахвотна: «Ну, таму што я настойваў на іх, каб ён заключыў пачыны в д пагаднення: такое, якое прадугледжвала б нефармальнае расследаванне, якое, як я меркаваў, маглі б дапамагчы супакоіць растучыя падазрэнні занепакоенасць майго народа». Д'Альс кур строга з рнуў на салдат, што стаяў ля сцяны, тыя кнігу галавам, бачачы шырую пазцыю.

Лазар спытаў: «Інкі вачы тычылася мяне — з Яго Эманэнцыяй і сарам, так?»

Д'Альс кур кнігу. — Ад мя майго народа мне спатрэбіўся прадстаўнік царквы, каб абвясціць, што вы не д'ябал, а проста лятучы чалавек. — Ён гучна адкашыляўся. — За занадта доўгі час знаходжання ў замку, пад пастаяннай аховай дзеля яго бяспекі, ён знайшоў час, каб авалодаць нашым далкатным становішчам. Прычына цяпер зразумелая, так?

Лазар адвёў позірк.

Д'Альс кур працягнуў: «Тым не менш, ён уцёк у Аваньен са сваімі праблемамі». Ён пацснуў плячыма. «У мяне не было нішага выйсця. Я не мог дазволіць яму загадаць спаліць вас на вогнішчы».

Лазар здрыгануўся. «Яго Эм нэнцыя хацеў мяне спалць? Але ён палчыў мяне лятучым чалавекам. Толькп сар сказаўнакш».

«Не мае значэння; яны больш не будуць вас турбаваць. Вы пад маёй абаронай; мой народ цяпер спакойна адчувае сябе сярод звычайным хрысціянскім лятучым чалавекам». Ён павярнуўся да вартаўніка, як я стаял каля сцяны, звярнуўся да яго: «Ця ж гэта няпраўда?» Яны адказалі ў адзін голас: «Так, Госпадзе».

«Але ты лчыш мяне д'яблам?» — спытаў яго Лазар.

— Важна, — адказаў ён, рэзка павярнуўшы шыю, — тольк тое, што ты ў бяспецы.

«Кал ласка, мой лорд, гэта мае для мяне значэнне».

Д'Альс кур уздыхнуў па круц ў галавой. — Добра, прызнаюся, спачатку, кал адзін з маіх салдат прыслаў вестку пра ваш палон, я верыў, што вы можаце... гм...

што, магчыма, ты быў — д'яблам, палонным. — Ён пацснуў плячыма. — Яго ўспамінаю

— Ваш характар быў, мякка кажучы, даволі маляўнічы; як ён мне сказаў, вы стаялі на цэлую галаву вышэй за самага высокага з маіх людзей, мелі жахлівыя крылы дракона ашчэралі зубы так я вярнуўся, што маглі б праглынуць нават карову. Гэта былі проста словы, пустыя, як балбатня, як я пазней даведаўся за ваш кароткі час знаходжання там. — Ён працягнуў руку Лазару засмяўся. — Паглядзі на сябе. Ты не д'ябал — ды любішы д'ябал, калі ўжо на тое пайшло, — проста лятучы чалавек.

Лазар схлытаў галаву. «Але калі ты палчыў мяне д'яблам, то чаму ты ўпусціў мяне ў свой дом?»

Яны шукалі адзін аднаго вачыма.

Д'Альс кур рэзка ўстаў, заклаў рукі за спіну пачаў хадзіць па падлозе, не спыняючыся. не адводзячы вока ад Лазара. Потым ён рэзка спыніўся павярнуўся на абцасах, каб павернуцца да Лазара тварам да яго, кажучы: «Так; чаму б такому богабаязліваму чалавеку, як я, запрашаць усё нячыстае, як — Сам д'ябал, у свой дом? — Ён усміхнуўся, свабодна абавёрся аб сцяну пахваліў Лазара: — Ты добра валодаеш дысцыплінай дыялогу пакідаеш мала месца для пустых размоў. Мне здаецца, што ты можаш перасягнуць нават бскупы ў размовах сварках. — Ён перавёў дыханне прыняў больш шчырую позу. — Тым не менш, гэта было не такое ўжо складанае рашэнне для мяне, бо ў мяне не было нішага выбару, як настойваць на аўдыенцы з табой. Калі ты д'ябал, як сцвярджалі мае салдаты, то я здагадаўся, што ты мог бы прапанаваць мне нейкую дамову, магчыма, даць мне варыянты, недаступныя мне».

Лазар спытаў яго, ў голасе яго чулася ўсё большая трывога: «Што за... гм, калі ласка... што за дамова?»

— Безумоўна, пагадненне, якое выратуе жыццё майго народа — у абмен на маё ўласнае, вядома ж, — прызнаў д'Альс кур, зноў сеўшы насупраць Лазара.

Лазар адкашляўся ўрачыста заяв ў: «Магчыма, д'ябал забярэ не тольк ваша жыццё, мой лорд. А як жа ваша душа?»

Чалавек к ўнуў. «Так, маю душу ў абмен на перамогу над Гугонам назаўжды абарону ма х зямель народа ад так х катаў, як ён». Ён сц снуў рук перад сабой. — ўсм хнуўся, радасна кажучы: — Аднак, па ласцы Божай, пагадненняя не было заключана, бо ты не д'ябал, а проста крылаты хрысц ян н, як таксама можа выратаваць ма х братоў-хрысц янаў ад аг днага распаўсюджвання Гугона! — Ён паграз кулакам ў столь радасна ўскл кнуў: — У мя Хрыста, мае мал твы был пачутыя Яго пасланнем лютучага чалавека, як можа вызвал ць нас ад д'ябла, як м ёсць Гугон, абаран ць мой добры народ ад яго расце зла! Сапраўды, Госпадзь дзейн чае цудоўным шляхам . — Ён звярнуўся да сва х салдат. — Ц не так?

«Так, мой Госпадзе», — адказал яны з павагай.

Лазар сц снуў ск в цы на мгненне заплюшчыў вочы, абдумваючы момант. «І ўсё ж ты настойваеш, каб я забраў жыццё ншага чалавека ».

Д'Альс кур сц снуў вусны к ўнуў. «Нягледзячы на добрыя набожныя намеры»

— Я здагадаўся, што, мабыць, у вас ёсць сумневы наконт такой авантуры. — Ён засунуў руку ў кам зэльку дастаў зв сцячы кашалёк. — Я таксама гатовы прапанаваць вам шчодрую кампенсацыю. — Ён пац снуў кашалёк. — Трыццаць тры генуэзск я залатыя манеты пав нны супако ць так я асцярог , ц не так? — Ён аслаб ў рамян кашалёк высыпаў цяжк я залатыя манеты на стол пам ж м , дадаўшы: — Большасць людзей н кол не зарабляюць стольк за ўсё жыццё; аднак, пасля вашага бяспечнага вяртання гэта ўсё ваша. Я чалавек гонару, маё слова шчырае. — Ён усм хнуўся нах л ўся да Лазара, пытаючыся: — А што вы скажаце наконт пажыццёвай зарплаты за працу адной вок ? — Д'Альс кур падняў бровы чакаў адказу Лазара .

Лазар насцярожана з рнуў то на перавернуты ўн з к нжал, вострым канцом якога ўп ваўся ў стол, то на кучу часткова з хатл вага золата, што ляжала ў доўг м цен нажа . Ён пакруц ў галавой адвярнуўся. «Не ўсё можна абмяняць, мой лорд».

Ён з рнуў на яго ўзняў рук ў в давочнай разгубленасц . «Ты казаў, што гатовы ахвяраваць сваю душу, кал яна не належыць табе; а цяпер ты настойваеш, каб я забраў жыццё чалавека, кал яно не належыць мне». Ён апусц ў рук на кален ўздыхнуў. «Прабачце мне, мой Госпадзе; пры ўс м здаровым розуме, я не магу зраб ць тое, што вы прос це ад мяне».

Твар д'Альс кура скрыв ўся. Ён сц снуў ск в цы, вяртаючы манеты ў кашалёк. Ён зацягнуў раменьчык , засунуў кашалёк пад кам зэльку, перапляў пальцы на стале,

Ўважл ва ўгледзеўся ў твар Лазара . Потым парушыў кароткую ц шыню, спытаўшы яго: «Лазар, ц чуў ты кал -небудзь казку пра трох прарокаў змея?» — Не, — прызнаўся Лазар.

— Тады я мушу расказаць табе, — сказаў ён, зручней уладкоўваючыся на сва м месцы. Ён з рнуў цераз плячо Лазара , быццам глядзеў удалечыню. — Гэта здарылася вось так...

«Кал сыц жыл -был тры браты, як я был адораныя быць прарокам Божым . Старэйшы быў сляпы, але меў востры слых; ён мог чуць любую форму зла з вял кай адлегласц . Сярэдн брат быў адораны выключным зрокам; ён мог бачыць любую магчымасць з дапамогай гэтага змяняць ход лёсу. А малодшы брат быў чалавекам, як гаварыў няшмат слоў, але быў надзелены незвычайнай мовай, такой, што мог размаўляць з анёлам .»

Аднойчы ран цай два старэйшыя браты падрыхтавал цудоўны банкет, з таго часу малодшы жыў асобна ад х, яны адправ л ся забраць свайго брата з бл жэйшая вёска. Кал яны шл па адз най пратаптанай сцежцы пам ж дзвюма вёскам , сляпы брат спын ўся папярэдз ў: «Я чую прысутнасць зла на вярышын наступнага ўзвышша — гэта гатовы змей, як чакае».

Сярэдн брат агледзеў сцежку адказаў: «Так, гэта так». Аднак я бачу зв л стую сцежку праз лес — такую, якая бяспечна прывядзе нас да вёск нашага брата. Старэйшы паскардз ўся: «Я не ведаю шырокага лесу так, як прамая вузкая сцежка. Можа, нам варта працягнуць шлях заб ць змяю, перш чым яна ўдарыць». Занепакоены змяёй, ён дадаў: «Аднак, пакольк я сляпы, я пачакаю тут, пакуль ты яе заб'еш». Гэтак жа баючыся змя , друг адказаў: «Можа, нам не варта заб ваць адно з Божых стварэнняў, кал Ён адарыў нас вострым пачуццям , каб пазбегнуць яго? А пакольк ты сляпы, яна можа ўдарыць цябе, пакуль я паспрабую». Яны пагадз л ся адз н з адным, знайшоўшы важкую прычыну зус м пазбегнуць змя ; яны ўцякл ў лес па дарозе ў вёску.

У той вечар усе тры браты вярнул ся па вясковай сцежцы, зус м не ў сабе, размаўляючы пра будучае свята не падазраючы пра ўсё, што х чакала наперадзе. Змяя адразу ж выскачыла ўдарыла малодшага ў пятку. Два старэйшыя браты паспешл ва адвезл яго ў бяспечнае месца схавал пад смакоўн цай. Пасля гэтага кожны абв навац ў аднаго ў няшчасц малодшага брата.

Сярэдн брат дакараў старэйшага: «Ты ведаў, што змяя на сцежцы, але, кал мы вярнул ся, ты не прыслухаўся! Цяпер наш брат паранены!»

Старэйшы брат дакараў сярэдняга: «А ты ведаў, што змей таксама быў на сцежцы, бо ты адмов ўся заб ць яго, кал я пра гэта папрас ў пра цябе! Цяпер наш дараг брат бл зк да смерц !

Тады самы малодшы закрычаў на розных мовах напалохаў мужчын, прымус ўшы х змоўкнуць. Ён сказаў м, што анёл сказаў яму: «Гэта быў Бог, як пастав ў змея на сцежку, каб ведаць, хто варты сц гэтым шляхам. І пакольк Ён дабраслав ў вашых братоў вострае пачуццё, каб ведаць Зло, але яны не праяв л н якай тэрм новасц ц абавязку л кв даваць яго; Ён абвясц ў, што адгэтуль змей стане як цмок пад нагам , б'ючы па пятах кожнага вяскоўца, пакуль не будзе заб ты.

Пачуўшы гэта, два браты ўскочыл на ног пачал б ць па кустах, гонючыся за змеем па сцежцы, пакуль нарэшце не заб л яго. І ў якасц сведчання яны прынесл яго тушу назад да смакоўн цы, але выяв л , што х брат мёртвы.

Абапёршыся локцям на стол ўсё яшчэ сплятаючы пальцы, д'Альс кур уважл ва вывучаў твар Лазара , тлумачачы: «Як ў выпадку з трыма братам , х бяздзейнасць у зн шчэнн зла стала тым самым злом, якое заб ла х брата. І гэтак жа, як змей живе тольк для таго, каб зн шчаць адб раць у кожнага добрага чалавека; — Таксама Гугон роб ць тое ж самае. — Ён ц ха паляпаў па стале. — Паслухай мяне, Лазар; тольк ты можаш падысц да змея заб ць яго. Кал ты адмов шся, то сотн добрых мужчын, жанчын дзяцей заг нуць. А Гугон будзе працягваць заб ваць да канца сва х дзён. Як лютучы Божы чалавек слуга ў Яго Добрай Арм , ты пав нен прызнаць сваё... незвычайны дар найвышэйшы абавязак выратаваць Свой народ ад зла. Ц зб раеце вы мяне? Гэта ваш боск абавязак сённы.

Лазар фыркнуў адварнуўся, кал д'Альс кур рэзка зраб ў крок, каб супако ць яго . — Не, слухай мяне ўважл ва, Лазар. Заб гэтага дэмана, Гугона, я прызначу цябе сва м асаб стым губернатарам над замкам землям Г лдарда , што дасць табе значную арм ю для к равання рэг ёнам. Адразу ж табе н чога не будзе не хапаць да канца тва х дзён. Усё гэта я табе дам за тое, што ты лёгка зможаш зраб ць за так каротк час. Маё слова абавязковае, пакуль мы абодва будзем жыць, пакуль ты будзеш служыць са мной.

— І ўсё ж ты прос ш мяне заб ць, — умяшаўся Лазар, усё яшчэ гледзячы на к нжал. — Магчыма, ёсць

— Іншы шлях — справядлівае належнае пагадненне паміж вамі? — Ён нахлыўся наперад, настойваючы: — Я не магу забраць жыццё гэтага чалавека, лорд д'Альскур, я проста не магу. Шляхцыц стукнуў кулаком па сталае. Нож упаў набок. «Дзеся Бога!» — ён устаў. — «Ці ёсць у вас пачуццё абавязку ці спачування да вашых хрысціянскіх субратаў?»

Лазар апусціў позірк у пакорлівым адказе: «Калі гэта Табе заўгодна, Госпадзе; у заповедзях, дадзеных Майсеем, «Ёсць цяжкі грэх пазбавіць жыццё чалавека». Таксама напавядае: Не бойцеся тых, хто можа забіць цела, але не душу. Бойцеся толькі таго, што можа знішчыць абодва. Як мне праявіць абавязак ці спачування да бліжняга забіць яго як я магу служыць Богу адначасова адмаўляць Яго ўладу?»

Д'Альскур павярнуўся да сваёй гвардзейцаў, узняў рукі апусціў іх. Ён утаропіўся на іх, вядома ашалолены. «Што гэта за знак — што мяне, магчыма, мучыць праклён?» Ён паціснуў руку Лазару, скардзячыся: «Ён тут, у маім замку, — самы адказ яму. Гэтая адна пара крылаў можа спыніць дэмана Гугона, калі ўсё мае войска не можа. Як мне пашанцавала знайсці лютчага чалавека, я даведаўся, што запал яго веры робіць яго бясплодным перад абліччам Зла?» Ён паглядзеў на столь. «Божа мой, я страціў столькі добрых людзей да гэтага часу!»

Ці ж гэта выпрабаванне Іова?» Ён недаверліва спытаў сваёх салдат: «Ці можа быць большая бяда для народа, чым гэта?»

Салдаты апусцілі позірк.

Д'Альскур пляснуў далонямі па сталае нахлыўся да Лазара, прабурчаўшы: «Добра. З-за цябе я ўжо страціў шмат здольных салдат, шмат ежы прыпасаў, а таксама каштоўны час. А з непазбежным нападам Гугона я не мог сабе дазволіць страціць нікога з іх!»

Д'Альскур спакойна працягнуў: «Аднак, паколькі гэтыя страты вынікаюць з маіх уласных рашэнняў, у мяне няма нішага выйсця, як з маімі рыцца. Урэшце рэшт, я не магу паправадзіць вашу добрасумленнасць пагардай да маёй уласнай волі; аднак гэтае рашэнне, несумненна, ляжа на вашай галаве, бо яно прынясе верную жудасную смерць сотням хрысціян; пераважна жанчыны, дзеці пажылыя людзі». Потым ён абвэнаваўча пагразаў пальцам Лазару. «І няхай гэтыя сторуа назаўжды памятае, што адзін з гэтых стычных лютучы чалавек — Лазар Гогу — забіў іх сваім магутным мячом самаправаднасцю!» Ён схваціў кніжку, якая стала ўклаў яго ў ножны, дадаўшы з пагардай: «Меч такой даўжын — такога калібра — што мне не трэба размахваць нават для таго, каб забіць тысячы!» Ён павярнуўся кнуўся да дзвярэй, крыкнуўшы звонку: «Вартавыя!»

Раптам дзверы расчыніліся, лорд Д'Альскур са сваімі салдатамі выйшаў з пакоя, пакнуўшы Лазара разважаць пра магчымыя абавязкі наступных чакан.

можа суправаджаць любога прадп санага хрысц янскага лётчыка.

~*~

За замкавым валам з усходу нав сала начная мантыя; згасаючае сонца к дала свае апошн я прамян , каб адзначыць яшчэ адз н вечар пасля палону Лазара . Па небе першыя зорк змяркання праб вал ся скрозь тонк я аблок х пунсовую коўдру. захаду сонца. А над кра най доўг х ценяў сонных лагчын — на захад ад замка д'Альс кура , не прайшоўшы м л праз цьмяныя пал смаленыя лясы — выстра лася гатовае войска, магчыма, з трох тысяч вершн каў пехац нцаў. камян стае дно зв л стай ярыны. На чале зв л стай калоны ў сядле сядзеў буйны рыцар. З паднятым забралам шлема ён папраўляў даспех на кулаках перадплеччах — гэта быў Гугон з Бурбанез. Яго суправаджал два конныя рыцары.

Злева ад Гугона рыцар паказаў уверх па яру ў бок павароту. «Мой лорд, ён вярнуўся».

Гугон звярнуў увагу на разведчыка, як наступаў, як веў свайго каня ўн з па стромк м насыпе спусц ўся на дно яра. Потым ён паскакаў галопам , а Гугон уголас здз в ўся: «І д'ябал д'Альс кура не заб ў хлопчыка?» Ён к нуў прыжмураныя вочы пам ж двума сва м рыцарам . «Гэта альбо добрая прыкмета, альбо вял кае зло, добра завуаляванае». Ён агледзеў разведчыка, як паспешл ва наступаў, паведам ў сва м людзям: «Ён нешта нос ць з сабой; будзьце гатовыя». Два салдаты сц снул мячы наз рал за набл жэннем маладога чалавека . Разведчык трымаў у адной руцэ згортак ткан ны, моцна прыц скаючы яго да рэбра.

Салдат справа ад Гугона прапанаваў: «Магчыма, ён паранены?»

Гугон пакруц ў галавой. — Ён сядз ць занадта прама для такой раны, а конь у яго моцны.

«Будзь гатовы да х трасц , альбо да заслоны самога Д'ябла». Кал разведчык падышоў, два рыцары апусц л забралы дастал мячы. Гугон сядзеў нерухома. Разведчык запавол ў бег, яго конь моцна задзьмуў.

Гуган адказаў на яго спазненне: «Змак не ў Англ йск м каралеўстве, хлопча».

— Прабачце, мой лорд, — сказаў задыханы разведчык. — Слуга быў пажылы спазн ўся . Яму было доўга сц ад замка да лясной мяжы.

— Дык давай, дык што скажа слуга?

Разведчык пад'ехаў бл жэй да Гугона, нах л ўся наперад, перавёў дыханне прашаптаў: «Ваш астралог кажа праўду пра свае бачанн , мой лорд. Сапраўды, лорд д'Альс кур злав ў крылатага д'ябла. Ён клапац цца пра яго пад п льнай аховай у адной з н жн х келляў кал дора, в таючы яго як паважанага госця. Акрамя таго, б скуп...

выдаў аф цыйны ўказ, па ўпаўнаважанн Святога Прастола, сцвярджаючы, што гэта быў хрысц янск лятучы чалавек; аднак б скуп з таго часу зн к. Слуга таксама даў слова, сказаўшы, што кал вы атакуеце замак дастаткова хутка, то абарончыя збудаванн лорда д'Альс кура не будуць гатовыя. — Хлопчык к ўнуў. — Я л чу, што ён кажа праўду, ваш лорд. Я не бачыў замка пад узмоцненай аховай. Акрамя таго, сяляне застал ся ў вёсцы не праяўляюць н якой заклапочанасц . І я не бачыў н як х патрулёў н ўздоўж мяжы лесу, н за м — н чога, акрамя зайца ў лесе.

Х'юган к ўнуў у бок пакунка ў руцэ разведчыка . — Значыць, ты злав ў мне зайца?

— О! Не , мой пане, — запырэчыў разведчык, перадаючы Гугону пакунак. — Я дарэмна спын ўся. Гэта падарунак ад слуг , як в тае ваш крок наперад. Гэта знак яго ўдзячнасц вернасц . Ён паклапац ўся пра тое, каб у м было шмат ежы для цябе ншых; сказаў, што падрыхтаваў банкет для цябе тва х людзей.

Х'юган узважыў пакунак у руцэ, перш чым разгарнуць ткан ну адкрыць пласты нарэзанай св н ны. Ён панюхаў мяса, к ўнуў галавой спытаў у разведчыка: «Выдатны кавалак ежы». перад б твай; што думаеш?

— О, так, мой лорд; нядрэнны кавалак, я разумею, — з усмешкай пацвердз ў юнак . — І прыгатаваны на ўласнай кухн вашага ворага . Ён з рнуў на двух рыцараў Гугана ў пошуках прыкмет сумеснай весялосц , але знайшоў тольк суровыя поз рк . Яны адклал мячы.

Гугон адказаў хлопчыку: «Менав та так, як ты кажаш — ежа ад майго ворага». Ён зноў склаў ткан ну к нуў яму пакунак. «Дык насыц ся».

Хлопчык цяжка глынуў. «Мой лорд?»

«Ты ведаеш гэтага добрага слугу лепш за любога тутэйшага чалавека, бо бачыў яго размаўляў з м — глядзеў яму проста ў вочы. Х ба ж ты не л чыў яго добрасумленным?»

«Так, але ён сказаў мне, што падарунак быў прызначаны спецыяльна для цябе — што я не ем мяса па дарозе».

«Але ты яшчэ не ў дарозе, бо ты цяпер тут са мной». І ён сказаў, што ёсць шмат для ншых, ц не так?

"Так, мой лорд."

«Тады я прапаную табе мяса поўны живот перад б твай. Еш!»

Рыцар справа ад Гугона паскардз ўся: «Ён жа ўсяго тольк хлопчык, мой лорд. Ён выконваў усе вашы загады».

Салдат злева ад Гугана адмаўляў другому: «Кал б ён выконваў усе загады майго Госпада, то хлопец бы зараз жаваў сваё мяса, так?»

— Праўда, — пагадз ўся Гугон. — Пачастуйся мясам, хлопчык! Насыц ся.

Рыцар справа ад яго закац ў вочы адварнуўся, а рыцар злева засмяўся прыцмокнуў разведчыку. Юнак разгарнуў ткан ну праглынуў...

прапанова.

Гуган павярнуўся з рнуў цераз плячо, заўважыўшы апошняя ззянне заходзячага сонца. «Э Хрыстос, Яго Святасць, мой добры астралог з яго Месяцовай Талеркай, Лёс з нам . Ён павярнуўся да сваіх рыцараў. «І калі землі д'Альс кура будуць аб'яднаны пад маім сцягам, абодва рэгіёны стануць адной вялікай праваўладдальцай, толькі каб служыць волі Божай як гатовая непахісна сляма абароне Францыі Яго Вялікага Касцёла». Гугон накіраваў свайго каня ў бок захаду сонца, агледзеў сваё войска аддаў загады рыцару. справа ад яго. «Я хачу, каб ты пераканаўся, што асобы з боепрыпасам надзейна замацаваны для хуткага прасоўвання. Я чакаю, што твае людзі размясцяць ланцюг аблогаў асобаў да таго, як лучнікі д'Альс кура апынуцца на вяршыні валу. У той жа момант ты павінен паставіць тараны». Потым ён загадаў рыцару злева ад сябе: «І ты павінен загадаць сваім людзям ачысціць вёску пагнаць сялян да замка, трымаючы іх на адлегласці ад лучнікаў д'Альс кура, пакуль частка тваіх наймацнейшых салдат будзе ўзмацняць таран варот. А цяпер паведамце шэрагам, што мы рухаемся наперад».

Пасля таго, як два капітаны Гугана адскочылі ад яго, ён павярнуў каня ўважліва паглядзеў на разведчыка, які з цяжкасцю еў поўны кавалак мяса. Ён пстрыкнуў пальцам памахаў рукой. Малады чалавек выканаў яго жэст, зноў склаўшы тканіну аддаўшы пакунак. Гугон засунуў пакунак у сумку свайго сядла адпусціў салдата. — Уступай у шэраг, хлопца. Разведчык нацягнуў лейцы прышпорыў каня.

Цяпер адзінаццаць, але з войскам за спянай, Гугон з рнуў у цёмнае ўсходняе неба прамаармытаў сабе пад нос: «Злыя ўчынкі не абыходзяцца без шкоды, д'Альс кура. Можа, сярод вас д'ябал, але я атрымаю вашу галаву, як Бог атрымае вашу душу». Ён нахіліўся цераз бок свайго каня, высмаркаўся ўладкаваўся ў сядле. Так, паміж пакрытым караням сценам сухога рэчышча, войска лорда Гугона рыхтавалася да руху. Звяры фыркалі, салдаты выкрыквалі каманды, а бесперапынны звон даспехаў зброі суправаджаў пранзілы шум вячэрніх насякомых.

~*~

Як павук, што вецца над сваімі вячэрнімі уловамі, Час ахутаў паміраючае неба коканам цемры, каб потым разгарнуць пераўтвораныя нябёсы ў ззянне чарговага свтаня. Калі ўзышло чырвонае сонца, яно растварыла ўсе доўгія зацяжныя цені, змякчыўшы вострыя куты слаба абароненых замкавых валу д'Альс кура. А ў нетрах...

У каменнай крэпасц , зачыненай за грубым дзвярыма, Лазар заставаўся яе паважаным госцем ахоўным вязнем.

Эджа падышоў да кута пакоя, дзе ўспомніў пра мёртвага пацука. Ён прысеў на кук шк , правёў пальцам па каменных пл тах панюхаў яго, выяў ўшы тольк слабыя сляды пылу в на. Ён стаяў, збянтэжаны, шукаў ншыя кутк пакоя, спрабуючы зразумець, ц мог ён м жвол заўважыць тушу ў ншым месцы; аднак яны был гэтак жа пустыя. Ён сц снуў ск в цы здз ўляўся гэтаму дз ўнаму ўспам ну. Само па сабе ўяўленне пра мёртвага пацука яго не вельм хвалявала. Што сапраўды турбавала Лазара, дык гэта тое, што ён упершыню выяў ў, што яго ўспрыманне рэальнасц цяпер супярэчыць Праўдзе. Ва ўсе дн свайго жыцця ў катакомбах абацтва ён заўсёды ўспрымаў адчуваў рэчы так м , як яны был . Кал ён чуў шум, значыць, гук быў рэальным меў пэўнае паходжанне. Кал ён бачыў рух краем вока, значыць, сапраўды снавала варыяцыя святла ценю, якая стварала вобраз руху. Кал ён адчуваў прысутнасць Дабра ц Зла, то побач быў нейк артыкул ц наступнае адкрыццё, як я заўсёды апраўдвал гэтае пачуццё. І пакольк ягоныя ўспам ны н кол раней яго не падводз л , смела падкрэсленыя ягоным сродкам запам нанн кожнага тома, цэлага скрыпторыя...

Ён цяжка ўздыхнуў падышоў да стала, адк нуўшы таямн цу з мёртвым пацуком, адк нуў валасы назад.

Ён прыгледзеўся да грубых дзвярэй, пачуўшы новыя гук звонку. Нарэшце гук Метал чная зашчэпка дзвярэй адчынялася, ўвайшла тая ж прачка, цяпер з чорнай ткан най, нак нутай на руку.

Лазар усм хнуўся, але яна не адказала на яго з так м жа прыв тальным выразам твару. Замест гэтага яна разгарнула ткан ну падняла яе, каб прадэманстраваць чорную кашулю, спецыяльна пашытую для яго. «Кал ўжо на тое пайшло, гэтая табе больш пасуе». Яна скоса з рнула на яго дадала: «Гэтая...» — Мая белая кашуля сапсавана плямай ад в на. — Яна выйшла наперад, падняла кашулю ў паветра расшп л ла яе. — Пойдзем?

— О, так, — адказаў Лазар, нацягваючы кашулю, пакуль яна яго апанала. Ён прапанаваў: — Можна, мне пачысць ць другую кашулю — я чысць ўшмат вопратак, заплямленых в ном.

«А якога колеру был гэтыя манты ?» — самаздаволена спытала яна.

«Адценн карычневага; у асноўным, так было».

— Менав та; яны не был белым . Белае — гэта непрабачальна. Цяпер ты можаш нас ць чорнае — ад галавы да пят — каб цябе больш не турбавал тленныя плямы в на ц распусты, непрыстойнасц ц ншай распусты, якая цябе апаганьвае. — Яна шчыльна абцягнула кашулю вакол ягоных крылаў, закружыла яго занялася зашп льваннем яго блузк . Яна больш н чога не прапаноўвала не адводз ла вачэй ад сва х рук. Лазар пастаянна сачыў за яе вуснам .

нац скаючы на кожную новую гуз к, як гэта звычайна робяць людз , чые пальцы з узростам становяцца менш спрытным .

Пануры Лазар адвёў поз рк. «Прабачце маю неразумнасць; я не хацеў запэцкаць кашулю».

— О, гэта не пляма, — паспешл ва заўважыла яна. — Гэта дробязь.

«Дык што вас турбуе?»

— Н чога, кажу я. І табе не варта турбавацца пра такую старую дурную ўдаву, як я. А цяпер дай мне руку.

Лазар працягнуў руку, пакуль яна папраўляла яго манжэту. Ён спытаў: «Кал ласка, раскажыце мне, як я вас перакрываваў? Ц магу я зраб ць гэта прав льна?»

Жанчына здэкл ва засмяялася закац ла вочы, тольк паправ ўшы друг яго манжэт.

Лазар паклаў пяшчотную руку на яе руку супако ў яе пальцы. На мгненне, кал х З рнуўшы на яе вочы, Лазар убачыў боль у яе поз рку. Раптам яна адпусц ла яго рук , адступ ла назад скрыжавала рук . — Вы не маеце права, майстар Лазар.

Лазар сказаў: «Я не разумею. Кал справа не ў кашул , то што я зраб ў?»

Яна пакруц ла галавой прыжмурыла вочы. «Ты н чога не зраб ў; ўсё ў цябе так, як пав нна быць. Мне дакладна не трэба ўмешвацца ў твае справы». Яна коратка працягнула над м руку працягнула: «Ты прыняў ванну, як дваран н , на каралеўск м банкеце; а цяпер ты апранаеш найлепшае адзенне. Больш за тое, ты ветл вы ва ўс х аднос нах маеш глыбок я перакананн ў тым, што, на тваю думку, прав льнае, а што няправ льнае — якасць, якая, несумненна, паслужыць табе добра. Больш за тое, у цябе выдатнае здароўе ты пав нен пражыць доўгае насычанае жыццё — н чым не звязаны, акрамя сябе Бога. І з ус м тва м добрым заслугам дабраслаўенням , цяпер табе пашчасц ла ведаць, што мой Гасподзь мае намер вызвал ць цябе, каб ты мог паляцець далёка адсюль забыць гэтае неспакойнае месца».

Лазар адразу ж заззяў ад радасц . «Ён пагадз ўся вызвал ць мяне?»

Яна к ўнула ўрачыста сказала: «Гэта ў яго ёсць. Мой лорд — чалавек з добрым лагодным сэрцам, нават з тым , каму, магчыма, не хапае ягоных жа цнотаў».

Усмешка зн кла з твару Лазара. «Я тольк хачу ... тое, пра што ён мяне прас ў... магчыма, вы не ведаеце...»

— Я ведаю ўсё, майстар Лазар, нават больш, чым вы можаце сабе ўяв ць. "О?"

Яна пыхкнула, уперлася рукам ў сцёгны рашуча пакруц ла галавой, кал загаварыла. «Сапраўды. Я працавала асаб стай пакаёўкай у майстра д'Альс кура яго...»

дзец , большую частку ўс х ма х дзён. Я ведаю ўсё, што адбываецца, нават кал яно разгортваецца. Так м чынам, я ведаю, што ён аказаў вам такую ветл васць, якой не параўнаўся н з адным паважаным госцем, якога ён кал -небудзь прымаў у сва м доме. Я ведаю, што нават боты Твае ног належал яго бацьку; блузка, якую ты зараз нос ш, належыць яму. І я ведаю, што, нават кал ежы не хапала, ён настойваў на тым, каб ты атрымала асалоду ад свята, якое н кол не скл каў для сябе — свята, годнага н кога ншага, як Яго Вял касц , караля Францы . І сёння я ведаю, кал я прас ў аб аўдыенцы ў яго, настойваючы на тым, каб ён адчын ў дзверы пакояў, што ты не выратуеш нас ад Гугона, бо... свае ўласныя перакананн ».

Ён адкрыў рот, каб загаварыць, але яна перапын ла яго: «Майстар Лазар, я бачыла сёння нешта такое, што бачыла тольк адз н раз за ўсе мае гады — незабыўны выраз болю, як я бачыла ў той дзень, кал мой лорд даведаўся, што яго каханая лэдз д'Альс кур яе браты был заб тыя рукой Гугона ў замку Г лдарда . Ц хацел б вы ведаць пра гэта, майстар Лазар?»

Лазар пачаў: «Што ты...»

«Я трымала яго, пакуль ён плакаў... плакаў», — плюнула яна, — «як маленьк хлопчык!» Яе вочы напоўн л ся слязьм , але яна стрымалася працягнула: «Але бачыце, ён не плакаў па сабе. Не, не... я ведаю яго сэрца. Ён плакаў па нас... па ўс х нас, каго не можа абаран ць. Ён ведае, што зроб ць з нам Гугон, адчувае сябе бясс льным прадух л ць гэта». Потым яна дакац лася да стала ўпала на лаўку, закрыўшы твар рукам . Яна выбухнула слязьм прыглушаным рыданнем .

Лазар стаяў над ёй, адчуваючы сябе абсалютна бездапаможным. Ён павярнуўся з рнуў на дзверы, магчыма, спадзеючыся, што яе плач пачуюць ншыя супакоюць яе. Але дзверы так не адчын л ся, кал жанчына пачула стогны. Ён сц снуў ск в цы агледзеў сцены, быццам шукаючы на х нап санае месца, патрэбныя словы, каб суцешыць яе, пазбав ць яе болю супако ць сваё сэрцаб цце. Было такое адчуванне, што яе плач выцякаў з яго ўласных пакут, быццам яна плакала па ўс х, у тым л ку па сабе. І з кожным новым выбл скам смутку ён адчуваў, як нож усё глыбей уразаецца ў яго грудз , выц скаючы самую сутнасць. Унутры яго выбухал эмоцы ; боль, гнеў смутак, здавалася, вырываў ся з нейкай глыбокай разарванай пасудз ны. Лазар глядзеў на пакутл вую жанчыну, схаваную твар у далонях. І наступная сляза, якую ён шукаў, скац лася не па яе руцэ, а па яго ўласнай шчацэ. Яшчэ дзве...

слёзы пацякл за першым . І здавалася, быццам усюды пачаўся дождж — нават у Эдэме. Лазар прыкус ў губу заплакаў па памерлай сям' жанчыны , бо яны не магл плакаць па сябе. Ён плакаў па д'Альс куру яго народзе, бо ў х было мала надзе на выратаванне ад Гугона. І ён плакаў па сабе, бо не быў гатовы стаць большым за свайго бацьку выратаваць сотн людзей ад Зла.

Унутры яго перакананн змян л ся, як пакуты гнеў...

Ён стукнуў рукам па стале, напалохаў жанчыну прымус ў яе змоўкнуць.

«Гаспадар Лазар, даруй мне», — папрас ла жанчына, супако ўшыся.

Лазар паспешл ва выцер твар ўздыхнуў. «Я выканаю яго загад. Кал ласка, я шукаю...» яшчэ адна аўдыенцыя ў лорда д'Альс кура.

— О, Божа мой, ты выратуеш нас? — Жанчына рэзка ўстала к нулася на Лазара з такой радасцю, што ледзь не зб ла яго з ног.

Потым яна адпусц ла яго выцерла шчаку. З шырокай усмешкай паведам ла яму: «Я зараз жа пакл чу майго Госпада! Ён будзе не ў сабе!» Яна прымус ла сябе адварнуцца, перш чым схап ць яго за руку. «О! Вам яшчэ што-небудзь трэба, майстар Лазар?»

Але Лазар не адказаў нават не звярнуў на яе ўваг . Ён уважл ва глядзеў на грубыя дзверы, паглынуты ў маўчанне.

Жанчына прасачыла за яго поз ркам да дзвярэй. «Майстар Лазар?» — яна павярнулася да яго.

"Што адбываецца?"

Лазар адвёў поз рк ад уваходу. «Што азначаюць два рог ?»

Яна аз рнулася на дзверы, шукаючы падабенства прымацаваных рагоў. «Там няма рагоў, гаспадар...»

Па н жн х кал дорах замка разнёсся далёкай труба, Лазар паказаў на дзверы, дадаўшы: «Цяпер трэцяя, людз крычаць».

Яна закрыла рот рукой. Жанчына проста глядзела на Лазара, выл ваючы ўсю сваю душу вачыма; ён успрыняў яе жах як жах нем нучай паг бел . Ён наз раў за ёй. твар бледны да адцення яго былой кашул — белы на выгляд, магчыма, як бясформенны эфект прыв да. Яна стаяла там, перад м, н бы пам раючы ўнутры. Тольк колер яе вачэй застаўся нязменным, бо бялок х пацямянеў да пунсовага адцення напоўн ўся слязьм .

«Што адбываецца?» — спытаў ён.

І перш чым ён паспеў яе супако ць, яна к нулася да дзвярэй пастукала ў х. «Адчын ! Адчын дзверы!»

Набл жаючыся да жанчыны, Лазар пачуў, як шамац ць вартаўн к. «Што здарылася?»

«Гэта ж Гугон!» — ускл кнула яна, стукаючы нагой па дзвярах. «Ахова! Неадкладна адчын це дзверы !»

Лазар далучыўся да яе, пад яго ўдарам кулака дзверы задрыжал , прыц снуўшыся да рамы.

Дзверы расчын л ся, перад м з'яв лася група салдат, готовых да бою. Лазар пазнаў х.

св нец — волатаўск салдат з рудым валасам .

«Слава Богу», — цяжка ўздыхнула жанчына. Яна схап ла Лазара. «Ідз хутчэй!»

Яна нах л лася да яго вуха люта прашаптала: «З тва м крылам ты мог бы знайсц спосаб уцячы праз самае верхняе акно замка. Я магу адвесц цябе туды».

Рудавалосы салдат выйшаў наперад ўц снуўся пам ж м . Ён адвёў руку жанчыны ад Лазара сказаў ёй: «Лятучы чалавек застаецца, а вы дз це». Ён пакл каў двух вартаўн коў. «Правядз це жанчыну ва ўнутраную крэпасць. Яна пав нна даглядаць за параненым ».

«Пачакайце! Не!» — запырэчыла яна, змагаючыся з абдымкам двух вартаўн коў. «Ён не можа застацца — прыбярыце ад мяне рук !» Яны пацягнул яе да дзвярэй, пакуль яна змагалася крычала: «Ён пагадз ўся заб ць Гугона! Адпусц це яго — пак ньце мяне ў спако !»

Чырвоны волат стрымл ваў Лазара, моцна прыц скаючы руку да яго грудзей крычачы, перакрываючы крык жанчыны : «Ён не можа застацца без абароны!» Ён крыкнуў яе эскорту: «Прэч — Ён дастаў к нжал на Лазара прабураў: — І цябе таксама.

Лазар адступ ў глыбей у пакой, а вял к мужчына пайшоў да ўваходу гаркнў праз плячо: «Мы запычатаем лятучага чалавека ўнутры ўтрымаем гэтыя дзверы».

Пакуль рэха жаночых крыкаў патанала ў далёк м шуме накладаных крыкаў, Лазар прых нуўся да стала наз раў, як рудавалосы мужчына выводз ць сва х салдат з пакоя. І перш чым мужчына цалкам зачын ў дзверы, ён заз рнуў праз вузкую шчыл ну адкрываючы, каб спытаць Лазара: «Ты пагадз ўся заб ць Гугона?»

Лазар сц снуў ск в цы к ўнуў.

Поз рк мужчыны апусц ўся на боты Лазара, кал ён прызнаўся: «Гугон выдае сябе за набожнага чалавека, але мы бачым яго бойню. А ты выглядаеш як д'ябал; але ты заб'еш мясн ка за нас». Ён пакруц ў галавой. «Кал анёлы Божыя будуць з нам ў гэты дзень, я спадзяюся, што яны ведаюць лепш за ўс х, каго трэба пашкадаваць». Ён цяжка ўздыхнуў к ўнуў. «Кал б рашэнне было ма м, я б аддаў табе свой меч адпусц ў цябе». Потым ён

— пац снуў плячыма. — Але хто я так — каб браць цябе ў палон ц вызваляць па ўласнай вол ? Мае рук звязаныя. Я ўсяго тольк чалавек за мячом. — Салдат адпусц ў сябе зачын ў Лазара за грубым дзвярыма, пак нуўшы Элджа ўспам наць жудасны лёс Нарамс на — пахаванага жыўцом , безумоўна, асуджанага на смерць за тое, к м ён быў.

Лазар скрыжаваў рук на стале разважаў пра сваё цяжкае выпрабаванне, адначасова задаваючыся пытаннем, што ж магло быць сапраўднай прычынай сродкам яго ўваскрэсення. «Магчыма, — падумаў ён , — бедны чалавек у Хрысце таксама разважаў пра сваё месца ў свеце ў тыя апошн я дн свайго жыцця».

Ён глядзеў на пал раваную латуневую аснову кандэлябра як на адлюстраванне ўласнага

Аз рнуўся на яго. Ён нах л ўся бл жэй да свайго скрыўленага адлюстравання ўважл ва разгледзеў яго гратэскныя рысы. Падобна хлусл вым люстэркам з г сторы , бл скучая паверхня прадстаўляла яго новае адлюстраванне, з ус м граням надзвычай прыгожага мужчыны — н як х слядоў вял к х вушэй, сабачых зубоў ц знаёмых рыс таго Эджа, як м ён быў на самой справе.
— Паглядз на мяне цяпер, ойча, — сказаў Лазар са слабой усмешкай, — я створаны нанова; паводле вобразу твайго.

Ён сухо ўсм хнуўся, ляпнуў рукой па стале пакл каў дзверы ахоўн каў: «Я цяпер на месцы!» — саркастычна прамов ў ён, паказваючы на кандэлябр. — «Я так ж , як вы; таму вы можаце вызвал ць мяне — я больш не лятучы чалавек!»

Ён прык дваўся смехам чакаў адказу. Па яго твары сцякал кропл поту . Але ён чуў тольк галасы гук салдат, як я рыхтавал ся да абароны. Фальшывая ўсмешка Лазара зн кла.

Звонку салдат гаркнуў: «Мы цэн м гэтыя дзверы».

Лазар запырэчыў загаду салдата , рыкнуўшы: «Тады трымайце яго — але трымайце адкрыта». **каб я мог вызвал цца!**

Салдат, здавалася, не звярнуў на яго ўваг , магчыма, працягваючы падрыхтоўку да бою.

Лазар паскардз ўся хлусл ваму люстэрку: «Яны хочуць абаран ць мяне, пазбаўляючы мяне магчымасц выратаваць сябе?» Ён адх л ўся ад свайго скрыўленага адлюстравання ўздыхнуў, выц раючы з яго лба сцякала паласа поту.

«Бух-бух-бух...» Здалёк пачуўся павольны раўнамерны ўдар.

Ён быў глыбок рэзанансны — шум мог нагадваць магутнае няўмольнае сэрцаб цце ўсяго свету, якое бесперапынна адгукалася ў кожнай каменнай паверхн пакоя. Лазар сядзеў, як статуя, гледзячы на в руючае полымя кандэлябраў; яго вушы был навастрыл , , прыслухоўваючыся да далёк х, але ўсё больш моцных крыкаў лямантаў забойства хаосу, здавалася, што ў замку бушуе б тва. Пакуль шум смерц набл жаўся да яго ўсё бл жэй, так што кал сыц неразборл выя крык людзей ператварал ся ў чутныя словы, у выразныя мёны закл к да збро рашучых во наў, Лазар мог проста сядзець, слухаць, разважаць разважаць пра свой лёс пад рукой Гугона. «Ойча, — разважаў ён уголас, — з дня тваёй смерц — акрамя ўсяго...»

том ц рукап с, акрамя пацёртай падранай карты свету , — магчыма, я сабраў за так каротк час больш пра гэтае бязбожнае месца, чым любое абацтва магло б сапраўды раскрыць. — Ён згуб ўся ў полым . Па яго шчацэ пакац лася сляза.

~*~

Людз Гугона нязменна перамагал ахоўн каў ля дзвярэй д'Альс кура , замяняючы х новым складам людзей. Лазар чуў усё гэта — нават апошн я словы шчырага

мал тва, кал лучн к Гугона пак нул ўвесь парад там, дзе яны стаял . Ён пачуў, як параненыя салдаты мал л людзей Гугона , перш чым х словы абарвал ся, з выццём ц стогн. Ён пачуў галасы каманд, як я загадвал людзям вынесц целы ўзяць на сябе дзверы. Ён пачуў трывогу ў размовах нядаўна замененых вартавых, кал яны шаптал ся пам ж сабой пра лятучых Д'яблаў, жахл вых пачвараў, Вял кую Пошасць, дрэнныя прыкметы, адкрыцц Зла ншыя чутк прароцтва. Сапраўды, Лазар чуў усё гэта — ён пачуў дастаткова.

Ён з рнуў на кандэлябры. Адна за адной свечк згасал гасл . І пад святлом апошняга палаючага кнота ён заўважыў зус м ншае гратэскнае адлюстраванне сябе. У новых выг бах кутах латуннай асновы свяц льн , пад новым вуглом, ён убачыў чалавекападобнага на звера з высок м вушам выцягнутым тварам, як мог нагадаць выступающую празмерна выяўленую сабачую морду. Ён сц снуў ск в цы, адк нуў новасказаны вобраз сябе звярнуў увагу на дзверы, адкуль усё яшчэ чуў, як вартавыя шаптал ся разважал пра яго.

Ён устаў з-за стала, схап ў кандэлябр к нуў яго ў грубыя дзверы; яго аскепк з грукатам разляцел ся па падлозе. «Я не лятучы д'ябал! Я не пачвара! Я... »

Ён перавёў дыханне, выбег з дому пачаў стукаць кулаком па дзвярах, крычачы: «Хто ж сапраўдны Пачвара, кал не той, хто заб ў свайго брата? І дзеля чаго? Каб ахоўваць тыя ж дзверы, што яго брат перад м, трымаць мяне тут, кал я н кол не заб ваў? Не, вы — Пачвары! Вы — Д'яблы! Вы — пошасць усяго снага».

Добра прав льна! Ты — пошасць!

Ад вартаўн коў яго аддзялял ўсяго некальк сантыметраў дрэва, але ён не пачуў н якага адказу — нават гуку ног ц роўнага дыхання. Ён адварнуўся сабраўся з с лай. цяжк ўздых.

Пачуццё спакою ахап ла Лазара; ён спакойна абышоў стол, нак раваўся да ложка з сена прабурчаў: «Магчыма, я той, пра каго кажуць». Ён упаў на кален на саламяны матрац задумаўся пра лёс Нарамс на . «Свет належыць м. Тут няма месца для лятучага...»

Лазар упаў на живот шукаў тольк свайго свету сноў, спадзеючыся н кол не прачнуцца больш н кол не сутыкнуцца з кашмарам, як ён пазнаў як свет Чалавека. Сапраўды, ён прагнуў месца цемры глыбокага ценю, дзе нават дн был падобныя на ноч. Ён н чога не хацеў, акрамя, магчыма, чагосьц падобнага на

Каралеўства Пустэчы, дзе ўсё — н што. Гэта быў той захламлены гарышча
Тварэння, дзе зб рал ся ўсе менш шчасл выя адк нутыя стоты; як падб тая
муха, злоўленая ў сетку рыба, заб тая ягня , магчыма, нават — лятучыя пачвары.

[Канец раздзела 15]

Гэты літаратурны твор быў створаны выключна прысвячоны

Эдгар Алан По (1809—1849)

— Няхай яго спадчына жыве ў кожным з нас —

~[GothicNovel.Org](https://www.gothicnovel.org)~